

Maktabgacha yoshdagi bolalarga òz- òziga hurmat ma'nosini shakllantirishda xalq o'g'zaki ijodidan foydalanish

Berdiyeva Muhabbat Meyliyevna, dots Termiz davlat pedagogika instituti
Maktabgacha ta'lim nazariyasi kafedراسi mudiri

Xolmatova O'g'iloy Termiz davlat pedagogika instituti Maktabgacha ta'lim fakulteti
3-bosqich talabasi

Annotatsiya: Maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarni o'z-o'ziga hurmat ma'nosini shakllantirishda bolalarning atrof-muhitga bo'lgan munosabati, uning "men" tushunchasini shakllantirish hamda o'ziga hurmat ,o'z qobiliyatlariga ishonishga yordam beradi va turli holatlarda yaxshi qaror qabul qilishiga imkoniyat beradi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda xalq og'zaki ijodi orqali bilim, madaniy merosni saqlash, kundalik hayotda qadriyatlarimizdan foydalangan holda an'analarimizga sodiq qolishni o'rganadi.

Kalit so'zlar: ong, men tushunchasi, reyting, harakat, ta'sir, xalq ertaklari, og'izaki ijod, natija, ma'naviyat, psixika

O'z-o'zini anglash - insonning atrof-muhitga bo'lgan munosabati, uning "men" tushunchasi, o'ziga bo'lgan munosabati. Psixologiyada o'z-o'zini anglash psixik hodisa, shaxsning o'zini faoliyat sub'ekti sifatida anglashi tushuniladi, buning natijasida shaxsning o'zi haqidagi tasavvurlari aqliy "obraz-men" ga shakllanadi. Bola men kabi o'zini darhol anglamaydi; birinchi yillarda uning o'zi ko'pincha o'zini ism bilan chaqiradi - atrofidagilar uni shunday chaqirishadi; u birinchi navbatda boshqa odamlarga nisbatan mustaqil sub'ekt sifatida emas, balki ular uchun ob'ekt sifatida o'zi uchun mavjuddir. O'z-o'zini anglash insonga xos bo'lgan dastlabki berilgan narsa emas, balki rivojlanish mahsulidir. Shu bilan birga, o'ziga xoslik ongingning urug'i chaqaloqda allaqachon paydo bo'ladi, u tashqi ob'ektlardan kelib chiqadigan hissiyotlar va hissiyotlar o'rtasidagi farqni ajrata boshlaganida. o'z tanasi, "Men" ongi - taxminan uch yoshdan boshlab, bola shaxsiy olmoshlarni to'g'ri ishlata boshlaganda. O'z aqliy fazilatlarini anglash va o'zini o'zi qadrlash eng yuqori qiymat o'smirlik va yoshlik davrida. Ammo bu komponentlarning barchasi bir-biriga bog'langanligi sababli, ulardan birining boyitishi muqarrar ravishda butun tizimni o'zgartiradi. "Men" ning ochilishi 1 yoshda sodir bo'ladi. 2 yoki 3 yoshga kelib, odam o'z harakatlarining natijasini boshqalarning harakatlaridan ajrata boshlaydi va o'zini bajaruvchi sifatida aniq anglaydi. Chesnokova o'z-o'zini anglashning quyidagi ta'rifini beradi: "O'z-o'zini anglash - bu murakkab aqliy jarayon bo'lib, uning mohiyati odam tomonidan turli xil faoliyat va xatti-harakatlar holatlarida, boshqa odamlar bilan o'zaro munosabatlarning barcha shakllarida o'zining ko'plab tasvirlarini idrok etishdan iborat. odamlar va bu

tasvirlarni yagona yaxlit shakllanishga birlashtirishda - vakillikka, so'ngra boshqa sub'ektlardan ajralib turadigan sub'ekt sifatida o'z Men tushunchasiga; O'zining mukammal, chuqur va adekvat qiyofasini shakllantirish. Maktabgacha yoshda baholash va o'zini o'zi qadrlash hissiy xususiyatga ega. Atrofdagi kattalar orasida eng yorqin ijobiy bahoni bola sevgi, ishonch, mehri his qiladiganlar oladi. Keksa maktabgacha yoshdagi bolalar ko'pincha atrofdagi kattalarning ichki dunyosini baholaydilar, ularga chuqurroq baho berishadi. Maktabgacha tarbiyachining o'zini baholashi ko'p jihatdan kattalarning baholashiga bog'liq. Past reytinglar eng ko'p salbiy ta'sir. Va haddan tashqari baholanganlar, natijalarni bo'rttirib ko'rsatish yo'nalishi bo'yicha bolalarning o'z imkoniyatlari haqidagi g'oyalarini buzadi. Lekin ayni paytda ular faoliyatni tashkil etishda, bolaning kuchini safarbar qilishda ijobiy rol o'ynaydi. Voyaga etganlarning baholash ta'siri qanchalik aniq bo'lsa, bolaning o'z harakatlarining natijalari to'g'risidagi tasavvurlari shunchalik aniq bo'ladi. O'z harakatlarining shakllangan g'oyasi maktabgacha yoshdagi bolaga kattalarning baholashlariga tanqidiy munosabatda bo'lishga va ma'lum darajada ularga qarshilik ko'rsatishga yordam beradi. Qanday yosh bola, u kattalarning o'zi haqidagi fikrini qanchalik tanqidsiz qabul qiladi. Katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalar kattalarning baholarini o'zlarining tajribasi ularni undaydigan munosabat va xulosalar prizmasi orqali inkor etadilar. Agar bola o'z harakatlarining natijalarini mustaqil ravishda tahlil qilishni bilsa, hatto ma'lum darajada kattalarning buzg'unchi baholash ta'siriga qarshi tura oladi. Aynan kattalar bolaning baholash faoliyatining tug'ilishi va shakllanishini rag'batlantiradi, bunda: atrof-muhitga o'z munosabatini va baholash yondashuvini ifodalash; chaqaloqning faoliyatini tashkil qiladi, individual faoliyatda tajriba to'planishini ta'minlaydi, vazifa qo'yadi, uni hal qilish yo'llarini ko'rsatadi va ish faoliyatini baholaydi; faoliyat namunalarini taqdim etadi va shu bilan bolaga uni amalga oshirishning to'g'riligi mezonlarini beradi; tengdoshlari bilan qo'shma tadbirlarni tashkil qiladi, bu bolaga bir xil yoshdagi odamni ko'rishga yordam beradi, uning istaklarini inobatga oladi, uning manfaatlarini hisobga oladi, shuningdek kattalar faoliyati va xulq-atvorini tengdoshlari bilan muloqot qilish holatlariga o'tkazadi. Baholash faoliyati kattalardan bolalarga murojaat qilishda xayrixohlik bildirish olishi, birinchisiga bo'lgan ehtiyojni ko'rsatish uchun ularning talablari va baholari bilan bahslash olishi, baholashdan moslashuvchan, stereotiplarsiz foydalanishi, salbiy bahoni yumshatish, uni o'zaro bog'liqlik bilan uyg'unlashtirishni talab qiladi. kutilgan ijobiy. Ushbu shartlar bajarilganda, ijobiy baholar tasdiqlangan xatti-harakatlar shakllarini mustahkamlaydi, chaqaloqning tashabbusini kengaytiradi. Va salbiy bo'lganlar - faoliyat va xatti-harakatni qayta qurish, istalgan natijaga

erishish uchun yo'naltirish. Ijobiy baho boshqalarning ma'qullash ifodasi sifatida salbiy bo'lmasa, o'zining tarbiyaviy kuchini yo'qotadi, chunki bola birinchisining qadrini his qilmaydi. Faqat ijobiy va salbiy baholashning muvozanatli kombinatsiyasi maktabgacha tarbiyachining baholash va o'zini o'zi baholash harakatlarini shakllantirish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratadi.

Xulosa qilib aytishimiz mumkinki, badiiy adabiyot bolalarni aqlan, axloqan va estetik tarbiyalashning qudratli, ta'sirchan quroli sifatida xizmat qiladi, u bola nutqini rivojlantirish va boyitishga ulkan ta'sir ko'rsatadi. She'riy obrazlarda badiiy adabiyot jamiyat va tabiat hayotini, insoniy his-tuyg'ular va o'zaro munosabatlar olamini ochib beradi hamda tushuntiradi. Bu namunalar o'z tas'ir kuchiga ko'ra turlicha bo'ladi: hikoyalarda bolalar so'zlarning lo'ndaligi va aniqligini bilib oladilar; she'rlarda o'zbekcha nutqning musiqiyiligini, ohangdorligini ilg'aydilar; xalq ertaklari ular oldida tilning aniqligi va ifodaliligini namoyon qiladi, ona tilidagi nutqning yumor, jonli va obrazli taqqoslashlar, ifodalarga qanchalik boyligini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Muxsiyeva A.SH. Oilada milliy tarbiya jarayonining metodik asoslari: Pedagogika fanlari nomzodi. ...diss. - T., 2005. - 147 b.
2. Ortiqov N. Milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida o'quvchi shaxsini axloqiy shakllantirish: Ped. fan. dokt. ... diss. - T.: 2000. - 305 b.
3. Shodmonova SH. Oilada kichik maktab yoshidagi bolalami milliy qadriyatlar asosida axloqiy tarbiyalashning pedagogik asoslari: Ped. fan. nom. diss. avtoreferati. - T.: 20
4. Г.Исмаилова [Роль произвольных действий и речи в развитии личности ребенка](https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=siXDQQgAAAAJ&authuser=1&citation_for_view=siXDQQgAAAAJ:Tyk-4Ss8FVUC). Медицина, педагогика и технология: теория и практика. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=siXDQQgAAAAJ&authuser=1&citation_for_view=siXDQQgAAAAJ:Tyk-4Ss8FVUC
5. Qodirova F.R. va boshq. Maktabgacha pedagogika., Toshkent: "Ma'naviyat" nashriyoti, 2013, 159 b.
6. Qodirova F.R. va boshq. Maktabgacha pedagogika. Maktabgacha ta'lim bakalavriat ta'lim yo'nalishi talabalari uchun G` Toshkent: "Tafakkur" nashriyoti, 2019,
7. "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi . Yangi tahrir. 2022.02.04